

PÉNZÜGYI SZERVEZETEK
ÁLLAMI FELÜGYELETE
HUNGARIAN FINANCIAL
SUPERVISORY AUTHORITY

Tájékoztatás

**a felügyeleti felülvizsgálati folyamat (SREP) keretében kiemelten kezelt
kockázatos portfóliókról és a hozzájuk kapcsolódó többlet-tőke előírásáról**

2011. október

A Felügyeleti Felülvizsgálati Folyamat (SREP) útmutató részét képezi az 1. számú melléklet, amely áttekinti azokat a kockázatvállalásokat, kockázatos portfóliókat, amelyek tekintetében a Felügyelet az intézmények belső tőkeszükségletének számításakor többlet tőkét vár el, illetve amelyek vonatkozásában a SREP során ezt fokozott figyelemmel ellenőrizni fogja. Az itt közzétett kockázatos portfóliókat a Felügyelet évente felülvizsgálja, illetve szükség esetén egyéb esetben is módosítja.

A kockázatos portfóliók 2008-as meghirdetésétől kezdődően ezek a kiemelt kockázatok külön tájékoztatóban szerepeltek. 2011-től azonban olyan új uniós irányelv lép életbe (CEBS CP 39 a banksoportok esetében a második pillér kapcsán előírt tőkekövetelményhez kapcsolódó közös döntésről), amellyel összefüggésben a kockázatos portfóliók 2011 végén a SREP útmutatóba kerülnek beépítésre az útmutató éves felülvizsgálatakor, ezt követően pedig az egyes kockázatos portfóliók éves felülvizsgálata a SREP útmutatóval együtt fog megtörténni.

A kockázatos portfóliók közé a Felügyelet olyan kockázatokot emel be, melyek az elemzési – felügyelési információk alapján a magyar piacon jelen lévő és különös felügyeleti aggodalomra okot adó kockázatok, és kezelésükhöz a SREP alapján elvárható és indokolt a többlettőke tartása az érintett intézményektől. Az előírással több felügyeleti célt kívánunk elérni:

- Egyes kockázatok tekintetében fel kívánjuk hívni az érintett intézmények figyelmét arra, hogy a tevékenység kockázatát olyan jelentősnek találjuk, hogy fedezésükhöz indokoltnak tartjuk többlettőke képzését, amit azonban az alkalmazott kockázatkezelési módszerek színvonalához kötötten 0-100% közötti sávban határozzunk meg. Azon intézmények esetében, amelyeknél az alkalmazott kockázatkezelési módszerek magas szintűek, a vonatkozó felügyeleti ajánlásoknak megfelelnek, 0%-os a többlettőke előírás, a gyenge színvonalú kockázatkezelés esetén 100%-os az előírás.
- Egyes kockázatok (termék, tevékenység, gyakorlat) esetében felügyeleti cél a piac védelme a kockázat kontrollálatlan terjedésétől. Ebben az esetben a kockázatot olyan jelentős mértékűnek találjuk, amely még fejlett kockázatkezelési módszerek mellett is komoly veszélyeket hordoz az adott intézmény, az intézmény ügyfelei, és az egész piac tekintetében. E kockázatok esetében az alkalmazott kockázatkezelés színvonalának megfelelően 50-100%-os pótlólagos tőke előírást alkalmazunk a kockázatok megfelelő tőkével való fedezettségének biztosítása érdekében.

A piaci folyamatok és a jogszabályi előírások változásával a SREP keretében kockázatosnak ítélt portfóliók köre többször módosult. A vizsgálatok során a Felügyelet elvárja, hogy az érintett intézmény részletesen be tudja mutatni, hogy az ICAAP során hogyan kezelte a Tájékoztatóban megjelölt kockázatos portfóliókat. A többlettőke előírást a kockázatos portfóliók esetében a Felügyelet a portfóliók azon részére érvényesíti, amely a vonatkozó Tájékoztatók nyilvánosságra hozatalát követően, vagy a Tájékoztatóban megadott türelmi időt követően épültek fel¹. A korábban felépült állományok tekintetében a Felügyelet az egyes intézmények kockázatkezelési módszereit a SREP során kiemelten értékeli és egyedileg mérlegeli az esetleges többlettőke szükséglet előírását. A korábban közzétett Tájékoztatók a Felügyelet honlapján a Szabályozó eszközök/Felügyeleti módszertanok menüpont [Archív](#) mappájában találhatóak. Ezekhez nyújt segítséget a kockázatos portfóliókat áttekintő segéd táblázat.

¹ Felépülésnek tekintendő az egyes Tájékoztatók hatályba lépése utáni bármilyen új jogi szerződés (új hitel-, hitelkeret szerződés, prolongáció, átütemezés, megújítás, stb.)

A Felügyelet a versenysemlegesség és az egyenlő elbírálás elvét alkalmazva, az elvárásokat továbbra is a közérdek (general good)² részének is tekinti, éppen ezért azokat egységesen alkalmazza minden érintett piaci szereplővel szemben. Ez azt is jelenti, hogy a hazai összevont alapú felügyelet alá nem tartozó pénz- és tőkepiaci szereplők (beleértve a Magyarországon tevékenykedő fióktelepeket is) esetében is elvárja a hivatkozott Kormányrendeletekben foglaltaknak, valamint az alábbi feltételeknek megfelelő piaci viselkedést, amelyeknek egyéb felügyeleti eszközökkel, illetőleg a Felügyelet nemzetközi együttműködésében szerez érvényt.

A Felügyelet által kiemelten kezelt kockázatok, melyek a CRD hatálya alá tartozó intézményeknél felmerülhetnek

A devizaárfolyam kockázat tőkekövetelményének számítása a volatilis piaci körülmények fennállásáig

Kockázati besorolás: piaci kockázat, inherens

Véleményünk szerint a közgazdaságilag szükséges tőkekövetelményt jelenleg a VaR alapú számítás tükrözi megfelelően, ezért szükségesnek tartjuk, hogy a SREP felülvizsgálat keretében minden bank egy egységesen képletezett, azonos időszaki adatokon számolt (felügyeleti) modell segítségével is határozza meg az árfolyamkockázat tőkekövetelményének minimumát. Az említett (felügyeleti) modell a Felügyelet honlapjáról letölthető.

A kereskedési könyvben nyilvántartott pozíciók, kockázatvállalások, a devizaárfolyam kockázat és nagykockázatok fedezetéhez szükséges tőkekövetelmény megállapításának szabályairól és a kereskedési könyv vezetésének részletes szabályairól szóló 244/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet 39. § (3) bekezdésével összhangban, ha a hitelintézet említett rendelet szerinti nyitott devizapozíciója kisebb, mint az intézmény túllépések levonása előtti szavatoló tőkéjének 2%-a, akkor a devizaárfolyam kockázatnak nincs tőkekövetelménye a 2. pillérben sem.

A szövetkezeti hitelintézetek esetében nem tartjuk szükségesnek az előírás kötelező alkalmazását, mivel a kockázatuk pillanatnyilag ezen a téren nem jelentős.

Hitelezési feltételek fellazulása egyes finanszírozási konstrukcióknál

Kockázati besorolás: hitelkockázat, inherens kockázat

A Felügyelet a hitelfeltételek lazulásának tekinti, ha a termék kondíciói, illetve a folyósítás körülményei között a következő feltételek előfordulnak³:

1. több éves, kamatra és tőkére kiterjedő türelmi idő;
2. azon (éven túli lejáratú) ügyletek, ahol a futamidő alatt a kamatok és díjak megfizetése történik meg, míg a tőketörlesztés egésze, vagy döntő - 60% vagy annál nagyobb arányú - része a futamidő lejáratakor esedékes;

² Az EU Bizottsága 97/209/6. számú magyarázata szerint a közérdek védelmének tekintendő: „Az ügyfelek, a munkavállalók, a társadalombiztosítás, a fogyasztók, a hazai pénzügyi szektor megítélésének, a társadalmi rend, a szellemi tulajdon, a kultúrpolitika, a nemzeti történelmi és művészeti örökség, az adórendszer egységességének, a közúti forgalom biztonságának, a hitelezők, az igazságszolgáltatás védelme, a családok megelőzése.”

³ Hitelezésnek tekintjük a kötvényalapú finanszírozást is, az államkötvények kivételével.

3. nem elégséges monitoring tevékenység, különösen az egymilliárd forintnál alacsonyabb szavatoló tőkeerővel rendelkező hitelintézeteknél (pl. éves helyszíni fedezet-felülvizsgálat nem valósul meg).

Az elmúlt időszakban a hitelezési folyamatok a pénzügyi szektorban jelentősen visszaestek, egyrészt a gazdasági-környezeti hatások, másrészt a törvényi szabályozás változásai miatt. Ugyanakkor továbbra is léteznek olyan típusú konstrukciók, amelyekhez kapcsolódóan a Felügyelet jelentős kockázatok lát, és elvárja ezeknek a kockázatoknak a megfelelő kezelését.

Az egymilliárd forintnál alacsonyabb szavatoló tőkeerővel rendelkező hitelintézeteknél az utóbbi időben több esetben is előfordult, hogy a szövetkezeti hitelintézet „operatív működési területén kívüli” ügyfeleket finanszírozott, ezekről az ügyfelekről pedig nem áll folyamatosan rendelkezésre megfelelő információ. Előfordult, hogy nem történt meg az éves fedezet-ellenőrzés, és az ügyfél tevékenységére, gazdálkodására vonatkozó tapasztalati információk feldolgozása (ez utóbbi lenne pedig az a szövetkezeti létből és a helyi ügyfelek finanszírozásából fakadó előny, mellyel a szövetkezetek az általánosnál jobb ügyfélismeret miatt helyzeti előnyt élveznek más hitelintézetekkel szemben). A szövetkezeti hitelintézetek alapszabálya viszont gyakran úgy fogalmaz, hogy a szövetkezeti hitelintézet működési területe egész Magyarország vagy nem is jelöli meg konkrétan a működési területet. A Felügyelet megítélése szerint ugyanakkor az ügyfelekre, fedezetekre vonatkozó folyamatos információk hiánya jelentős kockázatokat hordozhat.

Többlet tőkeszükséglet előírható mértéke az egyes intézmények konkrét adatainak ismeretében: a 2. pont esetén az érintett portfólió 1. pillér alatti tőkeszükségletének 0-100%-a, a 1. illetve a 3. pont esetén az érintett portfólió 1. pillér alatti tőkeszükségletének 50-100%-a.

Retail gépjármű-finanszírozás

Kockázati besorolás: hitelkockázat, kontroll

A Felügyelet kockázatosnak tekinti a retail gépjármű-finanszírozási ügyletet (mind a hitel-, mind a lízing esetében) a Tájékoztató 3. oldalán szereplő Hitelezési feltételek lazulásánál megjelölt kockázatok fennállása esetén, valamint ha ezen felül még a következők bármelyike fennáll:

1. a gépjárművek életkora a finanszírozás fennállása alatt meghaladja személygépjárművek esetében a 15, haszongépjárművek esetén pedig a 12 évet;
2. a finanszírozó nem kapott a hitelbírálat során az ügyfél fizetőképességének megállapításához szükséges dokumentumok közül legalább egyet:
 - jövedelemigazolás;
 - legutóbbi két hónapra vonatkozó bankszámlakivonat, amely tartalmazza a jövedelemátutalást is;
 - APEH által kibocsátott – legutóbbi lezárt adóévre vonatkozó – „APEH jövedelemigazolás”.
3. a finanszírozó intézmény az alkalmazott közvetítőit rendszeresen, évente legalább egyszer, dokumentumokkal alátámasztott módon nem ellenőrzi,
4. a finanszírozó intézmény által végzett közvetítői ellenőrzés nem terjed ki legalább
 - az ügyfél tájékoztatásra, így különösen a jogszabály által előírt tájékoztatásra,
 - a finanszírozó felé kötelezően teljesítendő dokumentumok hitelességére, teljességére,
 - a felügyeleti tájékoztatóban foglaltak maradéktalan betartására,
 - ügyfél panaszok kivizsgálására;

5. előtörlesztés esetén a fennmaradt futamidőre is történik jutalékfizetés vagy ezt helyettesítő egyéb díj kerül felszámolásra,
6. az ügylet, konstrukció időtartama során az ügyfél által felvett kölcsön tőkeösszege nem arányos módon csökken, (kivéve az annuitás szabályai szerint kialakított konstrukciók),
7. a konstrukció nem tartalmazza a jogszabályban előírt dokumentált módon az közvetítőt megillető jutalék/⁴díj minden elemét figyelembe vevő mértéket,
8. az ügylet, konstrukció nem tartalmazza dokumentált módon a gépjármű készpénzes fizetés esetén érvényes árát, illetőleg az egyes hitel- és lízingkonstrukciók (módozatok) futamidő során felmerülő kapcsolódó költségei részletes, összehasonlító bemutatását, különösen a törlesztő részletek mértékét, a THM nagyságát és a hiteltörlesztések/lízingdíjak kifizetendő teljes összegét, valamint az önrész összegét,
9. fix törlesztőrészletes (un. fixáras) konstrukció keretében az árfolyam változás ügyfelek részére kedvezőtlen és kedvező hatásai nem egyaránt érvényesülnek.
10. fix törlesztőrészletes konstrukciók esetében amennyiben a hitel- és lízingszerződések megkötésekor a hitel futamidejének meghatározása oly módon történik, hogy az esetlegesen bekövetkező negatív változások hatására az ügyfél terheinek csökkentése érdekében meghozott intézkedések következtében a hitel teljes futamideje meghaladja a 361/2009. Kormányrendeletben meghatározott 84 hónapot;
11. a mindenkori tőketartozás összeg a futamidő során bármikor meghaladja a 361/2009. Kormányrendelet 7.§ (5) bekezdése szerinti futamidővel és egyenletes (annuitásos) havi törlesztőrészletekkel, azonos ügyleti kamatlábbal számított konstrukció alapján az adott időpontra számított tőketartozás összegét.

Többszörös tőkeszükséglet előírható mértéke az egyes intézmények konkrét adatainak ismeretében (ahol nem lett külön feltüntetve): az érintett portfólió 1. pillér alatti tőkeszükségletének 50-100%-a lehet.

⁴ A Felügyelet korábbi Tájékoztatóiban a speratív jutalék előlegre vonatkozó előírásokat a 2010. április 9-i 109/2010. Kormányrendelet felülírta. A Kormányrendelet 6.§ kimondja, hogy a személy- és kishaszon-gépjármű hitel-, pénzügyi lízing- és gépjármű fedezet mellett nyújtott hitelszerződések (a továbbiakban együtt: gépjármű finanszírozási szerződések) esetében a fenntartási jutalékot a teljes közvetítői díj legalább 70%-ában kell megállapítani, és a teljes futamidő alatt folyamatosan, a közvetített pénzügyi szolgáltatás **ügyfél általi szerződésszerű teljesítésével arányosan kell kifizetni**. Amennyiben az közvetítő felé teljesítendő kisösszegű jutalékhoz kapcsolódó kifizetési költségek aránytalanul magasak, a Felügyelet elfogadja az **utólagosan történő**, összevont jutalék-kifizetéseket is.

Jelzáloghitelt nyújtó, illetve work-out tevékenységet végző pénzügyi vállalkozások tevékenységének refinanszírozása

Kockázati besorolás: hitelkockázat, kockázatkontroll

A magyar pénzügyi szektorban a pénzügyi vállalkozások a bankok gyakorlatától eltérő hitelbefogadási, minősítési, kockázat monitoring eljárásainak különbözősége miatt a hitelfeltételek lazulása megnövekedett kockázatot eredményezett a pénzügyi vállalkozások eszközminőségében, de áttételesen a forrást biztosító (refinanszírozó) hitelintézeteknél is. Az eszközminőség romlásának kockázata mellett, azzal párhuzamosan, jelentősen emelkedtek a fogyasztóvédelem területéhez tartozó ügyfél panaszok, a fogyasztóvédelmi törvény előírásainak megsértései.

A magyar pénzügyi szektorban a jelzáloghitel portfólió növelése érdekében az elmúlt évek során, olyan dinamikus expanzió volt tapasztalható a jelzáloghitelt nyújtó pénzügyi vállalkozásoknál, melyet a gyengébb minőségű adósok hitelezhetőségi körének kiszélesítésével és a hitelfeltételek fellazításával érték el.

A Felügyelet célja az, hogy a hitelintézetek olyan pénzügyi vállalkozásokat finanszírozzanak, akik felelősen hiteleznek, illetve betartják a törvényekben és a Magatartási Kódexben foglaltakat. A Felügyeletnek nem célja, hogy az előírások betartói versenyhátrányban legyenek, sem az, hogy a szektor jól működő, óvatos, körültekintő, gondos pénzügyi vállalkozásainak üzleti növekedését lassítsa.

Ugyanakkor a Felügyelet a refinanszírozás elérhetőségén keresztül meg kívánja nehezíteni a felelőtlen, illetve hitelezői pozíciójával, erőfölényével visszaélő jelzáloghitelezést folytató pénzügyi vállalkozások működését, azzal, hogy többlet tőkeszükségletet ír elő a refinanszírozást nyújtó hitelintézetek számára.

A bankcsoporthoz tartozó pénzügyi vállalkozások esetében csak azon intézmények kaphatnak a Hpt. 76/A. § (7)-ben megfogalmazott nulla százalékos kockázati súlyozású besorolásra felügyeleti engedélyt, amelyek a jogszabályban meghatározott feltételeken túl teljesítik a Magatartási Kódexben megfogalmazottakat is. A már kiadott engedélyek visszavonhatók.

A work-out finanszírozáshoz kapcsolódóan a Felügyelet negatív tapasztalati alapján meg kívánja nehezíteni, hogy az ilyen cégekbe történő befektetésekkel, illetve ezek finanszírozásával a tényleges problémák kezelése, feltárása és könyvekben történő valós bemutatása elhúzódjon. Nem cél azonban a tevékenység ellehetetlenítése, így többlet előírásra mindig csak az egyedi esetek és körülmények mérlegelése alapján fog sor kerülni. A Felügyelet ezen portfóliók kezelésére a tőkeszükséglet felülvizsgálati folyamatban kiemelt figyelmet kíván fordítani.

Többlet tőkeszükséglet előírható mértéke az egyes intézmények konkrét adatainak ismeretében: az érintett portfólió 1. pillér alatti tőkeszükségletének 50-100%-a.

Pénzügyi vállalkozások tevékenységének refinanszírozása az egymilliárd forintnál alacsonyabb szavatoló tőkeerővel rendelkező hitelintézeteknél

Kockázati besorolás: hitelkockázat, kockázatkontroll

Tekintettel a pénzügyi vállalkozások tevékenységéhez köthető kockázatokra, illetve ezek kontrollálhatóságára, amennyiben egymilliárd forintnál alacsonyabb szavatoló tőkeerővel rendelkező hitelintézetek refinanszíroznak pénzügyi vállalkozást, akkor a Felügyelet elvárja és ellenőrzi, hogy ezek a hitelintézetek csak a kockázatkezelési eljárásaikkal és kockázatfelmérő tevékenységükkel arányos kockázatot vállaljanak.

Többlet tőkeszükséglet előírható mértéke az egyes intézmények konkrét adatainak ismeretében: az érintett portfólió 1. pillér alatti tőkeszükségletének 0-100%-a.

Kézi zálog kikötésével és ellenében történő kölcsönnyújtás az egymilliárd forintnál alacsonyabb szavatoló tőkeerővel rendelkező hitelintézeteknél

Kockázati besorolás: hitelkockázat, inherens kockázat

Tekintettel a közvetítők útján végzett hitel- és pénzkölcsön nyújtása szolgáltatás körébe tartozó kézi zálog kikötésével és ellenében történő kölcsönnyújtás tevékenységéhez köthető kockázatokra, a Felügyelet elvárja és ellenőrzi, hogy ezek az intézmények csak a kockázatkezelési eljárásaikkal, megfelelő fedezetkikötés mellett és a kockázatfelmérő tevékenységükkel arányos kockázatot vállaljanak. A záloghitelezési tevékenység során többlet kockázatot jelent, ha az együttműködési megállapodásban a hitelintézet nem kért biztosítékot a közvetítőtől (pl. ingatlan), akkor a hitel gyakorlatilag fedezetlen, hiszen valójában a közvetítő kockázatát futja (azt, hogy megfelelően mérte-e föl a zálogtárgy értékét; a zálogtárgy a közvetítő birtokában van, nem szállítja be a hitelintézethez).

Többlet tőkeszükséglet előírható mértéke az egyes intézmények konkrét adatainak ismeretében: az érintett portfólió 1. pillér alatti tőkeszükségletének 50-100%-a.

Országhatáron átnyúló szolgáltatások, illetve fióknyitás külföldön az egymilliárd forintnál alacsonyabb szavatoló tőkeerővel rendelkező hitelintézeteknél

Kockázati besorolás: vállalatirányítás, kontroll

A Felügyelet megítélése szerint az országhatáron átnyúló szolgáltatások, illetve a külföldi fióknyitás jelentős szakmai és infrastrukturális többlet erőforrásokat igényel, melyet csak a jogszabályban minimálisan meghatározott tőkeszintnél magasabb tőkeerővel rendelkező hitelintézetek képesek megfelelő szinten biztosítani. A Felügyelet ezért az egymilliárd forintnál alacsonyabb szavatoló tőkével rendelkező hitelintézetek esetében nem tartja kívánatosnak a határon átnyúló szolgáltatások beindítását, vagy a külföldön történő fióknyitást.

Többlet tőkeszükséglet előírható mértéke az egyes intézmények konkrét adatainak ismeretében: az érintett portfólió 1. pillér alatti tőkeszükségletének 50-100%-a.

Piaci érték meghatározása során alkalmazott EUROTAX eladási ár

A 361/2009. Kormányrendelet 2.§ 3. pontjában meghatározásra került a gépjármű piaci értéke:

- új gépjármű esetén a gépjármű bruttó vételára, ami a Felügyelet értelmezésében a gépjármű hivatalos listaára, csökkentve a szerződéshez csatolt, dokumentált kedvezményekkel (a dokumentálásnak biztosítania kell az árnyilvántartás visszakereshetőségét)
- használt gépjármű esetén a nemzetközi kereskedelmi járműadatbázissal rendelkező, Európában és Magyarországon is a teljes gépjárműszegmens által használt és elfogadott gépjármű értékelő rendszer felhasználásával számított eladási érték. Ehhez kapcsolóan a Felügyelet által elvárt ármeghatározás az alábbi.

EUROTAX eladási ár: a gépjármű bruttó eladási ára, melyet külön ÁFA tétellel növelni nem lehet.

A finanszírozási ajánlat/kérelem bírálatakor használatos EUROTAX verziónak, kizárólag a finanszírozási ajánlat/kérelem befogadásának időpontjára vonatkozó, illetve maximum az ajánlat/kérelem beadását megelőző 2 hónappal korábban érvényes verziójú EUROTAX adatbázis/katalógus fogadható el.

EUROTAX eladási árként „Eurotax eladási teljeskörű értéként” az

- állapot osztálybeli besorolás, első forgalomba helyezés dátuma,
- eladási árat növelő extra tartozékok, valós futás teljesítmény
- alapján elkészített eladási ármeghatározás vehető figyelembe.

Árkorrekciós tényezőként nem vehető figyelembe a helyi keresettség, az értékesítés helye, illetve egyéb érték növelő korrekciók.

Az Eurotax Autó érték program által nem beazonosítható gépjárművek eladási árának meghatározása elfogadható az EUROTAX-tól / Eredetvizsgáló állomástól kapott egyedi értékeléssel.

Az ármegállapításra szolgáló dokumentumnak visszakereshetőnek kell lennie.

Szakmai szövetség, független szervezet ennél részletesebb szabályokat is meghatározhat, melynek közzététele esetében - részletszabályok szintjéig menően - a szigorúbbat veszi figyelembe a Felügyelet.